

Охорона праці в галузі

Змістовий модуль № 3.

«Охорона праці в агропромисловому комплексі»

Тема № 5.

**«Організація охорони праці в аграрному
сектору економіки»**

Конспект лекції

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Охорона праці в галузі

Змістовий модуль № 3.
**«Охорона праці в агропромисловому
комплексі»**

Тема № 5.
**«Організація охорони праці в аграрному
сектору економіки»**

Конспект лекції

Миколаїв
2024

УДК 331.45:338.432

О-92

Рекомендовано до друку рішенням методичної комісії інженерно-енергетичного факультету Миколаївського національного аграрного університету від 26 березня 2024 року, протокол № 7.

Укладач:

В.М. Курепін

кандидат економічних наук, доцент кафедри методики професійного навчання, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

С.А. Ушкац -

кандидат фізико-математичних наук. в.о. доцента, кафедри екології та природних технологій Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

В. С. Іваненко -

головний спеціаліст відділу планування та координації дій у надзвичайних ситуаціях Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення Миколаївської міської ради.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2024

© Курепін В.М. , 2024

Організація охорони праці в аграрному секторі економіки

Лекція № 5.

Питання № 1. Концепція організації охорони праці в аграрному секторі економіки.

Державне регулювання в сфері забезпечення безпечної життєдіяльності працюючого населення в аграрному секторі економіки потребує здійснення державної політики, яка повинна ґрунтуватися на єдиних концептуальних засадах. В системі агропромислового виробництва знаходяться підприємства різних форм власності з широким спектром професій працюючих, різними взаємовідносинами між ними та розмаїттям схем управління сільськогосподарським виробництвом, що в свою чергу, ускладнює єдиний підхід до системи управління охороною праці.

За останні роки відбувається тенденція щодо зниження, виробничого травматизму в аграрному секторі економіки, але ця тенденція більшою мірою відбувається за рахунок зменшення обсягів виробництва, скорочення загальної кількості працюючих у сільському господарстві, приховування від розслідування і обліку нещасних випадків, не задекларованої праці в галузі.

Якщо враховувати такі тенденції, то можна вважати, що показники виробничого травматизму та профзахворювання в аграрному секторі економіки залишається високим. Це відбувається за рахунок тяжкості травмування (недоліки конструкцій машин та устаткування, перенапруження при виконанні тяжких немеханізованих робіт), проблем лікування потерпілих внаслідок скорочення лікувальних закладів в сільській місцевості і нестачі коштів для придбання ліків.

Найбільш часто в сільськогосподарському виробництві травмуються (гинуть) механізатори; працівники, зайняті в тваринництві; сторожі та охоронники (внаслідок пожеж та

злочинів, вчинених іншими особами); керівники і спеціалісти; водії автомобілів. Спостерігається травмування, у тому числі смертельне травмування, всіх інших категорій працюючих в аграрному секторі економіки. Щорічно більше половини профзахворювань в сільськогосподарському виробництві отримують механізатори, внаслідок недоліків конструкції машин та устаткування, та п'ята частина - тваринники, через перенапруження при виконанні тяжких немеханізованих робіт.

Ситуаціях, що склалася з травматизмом в аграрному секторі економіки, обумовлена низкою причин, серед яких:

- порушення стандартів безпеки та відсутність дієвих механізмів притягнення посадових осіб до відповідальності за недотримання вимог безпеки праці та безпечності промислової продукції;

- недосконалість форм і методів роботи з працюючим населенням з питань забезпечення особистої безпеки і культури праці при користуванні небезпечною для людини технікою, паливом, електроенергією тощо;

- зниження відповідальності та вимогливості посадових осіб щодо контролю за дотриманням норм та правил безпеки праці і допуск до роботи працівників у нетверезому стані;

- недоліки в конструкції машин та обладнанні;

- недостатня наявність коштів, в тому числі коштів на фінансування Національної, державних, галузевих і регіональних програм з питань охорони праці, пожежної та техногенної безпеки.

Зміцнення співпраці та партнерства між Україною та ЄС передбачає підтримку процесу демократичних та економічних перетворень в Україні, вирішення проблем щодо підтримання стабільності та безпеки в Україні та на Європейському континенті. До основних положень стратегії України та ЄС належать питання прискорення проведення аграрної та земельної реформ, реформування сфери безпеки та гігієни праці з метою створення високоефективного,

конкурентоспроможного АПК та сільського господарства України.

До першочергових завдань України в процесі здійснення інтеграції до ЄС належать:

- підвищення безпеки продуктів харчування для споживачів;
- забезпечити прогрес у наближенні до законодавства ЄС у сфері відстеження харчового ланцюга «від лану до столу»;
- імплементація загальних принципів та вимог до безпеки продуктів харчування;
- створення ефективної системи охорони та раціонального використання земель сільськогосподарського призначення;
- приведення державних стандартів у відповідність до законодавства ЄС;
- забезпечення виконання загальнодержавних програм у сфері сільського господарства України;
- реформування загальних принципів системи управління охороною праці на аграрних підприємствах.

Очікувані в результаті реформування аграрного сектора економіки позитивні зрушення - зростання виробництва продукції, поповнення машинно-тракторного парку, збільшення поставок пально-мастильних матеріалів, а тому збільшення обсягів механізованих і автотранспортних робіт, ріст поголів'я худоби - можуть викликати зростання виробничого травматизму і професійних захворювань.

В процесі реформування аграрного сектора економіки збільшилася кількість підприємств, які не в змозі утримувати спеціалістів з питань охорони праці, збільшення кількості підприємств, що працюватимуть за сімейною формою організації виробництва, буде супроводжуватися масовим залученням підлітків до роботи, що теж може збільшити виробничий травматизм. З ускладненням стану демографічної ситуації в Україні, зменшення народжуваності та значним перевищенням показників смертності над народжуваністю в сільській місцевості актуальним постає питання усунення

причин нещасних випадків та їх негативних наслідків, прискорення реформування державної політики в сфері профілактики травматизму в агропромисловому виробництві та вдосконалення системи управління охороною праці.

Державна політика в сфері охорони праці в аграрному секторі економіки повинна бути спрямована на:

- створення умов для безпечної життєдіяльності населення країни, зайнятому в агропромисловому виробництві, запобігання нещасним випадкам виробничого характеру, усунення їх причин та соціальний захист потерпілих;

- створення системи моніторингу безпечної життєдіяльності працюючого населення;

- створення і розвиток відповідної інфраструктури виробництва та його управління для забезпечення безпечної життєдіяльності працюючого населення;

- посилення відповідальності посадових осіб, дії чи бездіяльність яких стали основною або супутньою причиною нещасного випадку.

Питання № 2. Особливості організації охорони праці та агропромислового виробництва.

Аграрний сектор економіки має ряд структурних, організаційних і технологічних особливостей, що впливають на показники травматизму, внаслідок збільшення кількості невеликих за чисельністю працюючих фермерських сільгоспприємств, розподіл потерпілих по окремих періодах року і годинах доби, що зумовляють специфічні вимоги до організації забезпечення безпеки працюючих, які не в повній мірі враховані в нормативно-правових актах, прийнятих в розвиток Закону України «Про охорону праці» (2694-12).

Основними особливостями організації виробничого процесу в аграрному секторі економіки є:

1. *Сезонність робіт.* Не дає можливості в окремі періоди року дотримуватися нормативної тривалості робочого дня, внаслідок чого щорічно травматизм досягає пікових значень в

одні й ті ж місяці року. Перший пік припадає на липень-серпень - пора збирання ранніх зернових і зернобобових, другий пік травматизму - на жовтень.

Прагнення зібрати врожай в стислі строки, часто в умовах нестійкої погоди, при недостатній кількості збиральної техніки, значній її зношеності і низькій надійності спонукає керівників господарств, спеціалістів і безпосередніх виконавців робіт до продовження тривалості робочого дня. Ці наміри, при недотриманні виваженого режиму роботи і відпочинку, послабленні контролю і самоконтролю за виробничою та трудовою дисципліною, втраті внаслідок втоми пильності в дотриманні правил безпеки праці, а інколи нехтування ними, досить часто призводять до травм.

2. Нерівномірна завантаженість працівників протягом року.

3. Розірваність робочого дня у працівників окремих професій. Приводить до значного фізичного і психічного перевантаження, що досить часто призводить до травм. Наприклад, доярки, за кожного циклу доїння - вранці, вдень і ввечері долають шлях з дому до місця роботи і назад та не завжди в світлу пору доби.

4. Залучення до роботи в напружені періоди підлітків та осіб пенсійного віку. Наприклад, під час збору плодів, ягід, фруктів загальна кількість тих, що працюють в цей час в сільському господарстві значно зростає. Що стосується осіб пенсійного віку, то реальні їх фізичні можливості часто не дозволяють їм уникнути травм в екстремальних ситуаціях при роботі сторожами, на гужовому транспорті тощо.

5. Розпорошеність працюючих по великій території. Практично унеможливає постійний контроль за безпекою праці з боку посадових осіб, які вимушені покладатись на самоконтроль і самодисципліну підлеглих.

6. Доступність виробничих площ, робочих місць (поля, ферми, машинно-тракторні стани, ремонтні майстерні тощо)

для працівників підприємства, які в даний час не працюють на цих робочих місцях, для сторонніх осіб та підлітків.

7. Робота невеликих тимчасових груп непостійного складу працівників та поодинці, без оперативного зв'язку з виробничою базою, віддалено від пунктів сервісу, технічної і медичної допомоги.

8. Широкий спектр виробництва у господарстві аграрного профілю. Основний спектр виробництва: вирощування різних видів продукції рослинництва і тваринництва, їх переробка, допоміжний: будівництво, транспортні роботи, ремонтне і технічне обслуговування сільськогосподарської техніки тощо. Робітникам підприємства доводиться виконувати різні функціональні роботи на машинах різної конструктивної складності і в різних умовах, що збільшує виникнення загрози травмування.

Агропромислове виробництво характеризується наявністю цілого ряду негативних факторів, що вже стали традиційними:

- старіння основних фондів, зростаюча кількість фізично зношеного і морально застарілого обладнання, машин і механізмів, що не відповідають безпечним умовам праці;

- постійно зростаюча кількість робочих місць, що не відповідають вимогам нормативно-правових актів з охорони праці;

- незабезпеченість працюючих засобами індивідуального захисту;

- значне послаблення трудової і виробничої дисципліни.

Сільське господарство включає в себе основні галузі:

- *рослинництво* (рільництво, овочівництво, плодівництво, виноградарство, вирощування квітів тощо);

- *тваринництво* (скотарство, свинарство, птахівництво, вівчарство тощо);

- *переробка продукції рослинництва та тваринництва;*

- *обслуговуюча сфера* (експлуатація іригаційних меліоративних систем, ветеринарне обслуговування, технічне

обслуговування машин та обладнання, економічне обслуговування тощо);

Кожна з галузей має цілий ряд специфічних шкідливих (вплив яких за певних умов може призвести до захворювання, зниження працездатності та (або) негативного впливу на здоров'я нащадків) та небезпечних (вплив яких на працівника в певних умовах призводить до травм, гострого отруєння або іншого раптового різкого погіршення здоров'я або до смерті) виробничих чинників (дисципліна «Основи охорони праці» тема № 6, № 7).

Притаманними для рослинництва є:

- різноманітні роботи, пов'язані з застосуванням пестицидів та мінеральних добрив;
- боротьба з бур'янами, шкідниками та хворобами рослин;
- приготування робочих розчинів, протравлювання насіння, опилування, обприскування, фумігація рослин, ґрунту та приміщень;
- приготування та розкидання протруєних приманок, підживлювання рослин, внесення мінеральних добрив.

Більшість пестицидів та мінеральних добрив є токсичними для людського організму. Потрапляючи до організму людини такі речовини можуть спричинювати порушення його нормальної життєдіяльності та виступати причиною гострих чи хронічних інтоксикацій.

Високий рівень небезпеки мають і механізовані роботи в рослинництві, оскільки працівники піддаються тривалому впливу підвищеного рівня шуму, вібрації, підвищеної температури в кабіні тракторів та комбайнів, нервовим перенапруженням, що призводить до найвищого показника виробничого травматизму саме серед трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва.

Типовими для тваринництва є:

- небезпечні та шкідливі чинники, зумовлені застосуванням у цій галузі різноманітних технічних засобів: машин та механізмів для приготування кормів, прибирання гною, доїння

молочних тварин, при обслуговуванні великої рогатої худоби, поголів'я свиней, кіз, овець тощо;

- широке використання токсичних та подразнюючих речовин (лікарських та мінеральних домішок до кормів, дезінфікуючих, миючих засобів тощо);

- постійний контакт працівників з патогенними мікроорганізмами (бактеріями, вірусами та продуктами їх життєдіяльності, паразитами-збудниками інвазійних хвороб, спільних для людини і тварин);

- наявність тварин, що є джерелом підвищеної небезпеки.

Для найбільш ефективного правового регулювання охорони праці в сільському господарстві поряд із загальними нормами (які було розглянуто в дисципліні «Основи охорони праці» тема № 2) існує ряд спеціальних норм, що відображають саме специфіку виробничих процесів за галузями сільськогосподарського виробництва та, відповідно, особливості охорони праці в них. Ці норми містяться в галузевих нормативних актах з охорони праці (НПАОП), які являють собою правила з охорони праці за видами виробничих процесів, та примірних інструкціях за видами робіт чи за професіями, на підставі яких власником підприємства розробляються інструкції з охорони праці вже на конкретному сільськогосподарському підприємстві.

До чинних на території України спеціальних нормативних актів з охорони праці в рослинництві належать:

☞ Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві НПАОП 01.0-1.02-18 (Наказ Міністерства соціальної політики України від 29.08.2018 № 1240).

☞ Правила безпеки праці під час виконання робіт у захищеному ґрунті ДНАОП 2.1.10-1.01-01 (наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 20.04.2001 №184).

☞ Збірник примірних інструкцій з охорони праці під час виконання загальновиробничих робіт у сільському

господарстві. Наказ Мінагрополітики України 23.10.2000 № 207.

Специфіку охорони праці в тваринництві відображають такі нормативні акти:

☞ Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві НПАОП 01.0-1.02-18 (Наказ Міністерства соціальної політики України від 29.08.2018 № 1240).

☞ Збірник примірних інструкцій з охорони праці під час виконання загальновиробничих робіт у сільському господарстві. Наказ Мінагрополітики України 23.10.2000 № 207.

Особливості охорони праці в обслуговуючих процесах містять:

☞ Правила охорони праці під час технічного обслуговування та ремонту машин і обладнання сільськогосподарського виробництва НПАОП 01.41-1.01-01.

☞ Збірник примірних інструкцій з охорони праці під час виконання загальновиробничих робіт у сільському господарстві. Наказ Мінагрополітики України 23.10.2000 № 207 тощо.

Особливості охорони праці за галузями сільського господарства відображені в досить великій кількості нормативно-правових актів. Постійне зростання кількості технологічних процесів, різноманітних речовин, генетично-модифікованих організмів, що становлять небезпеку для життя та здоров'я працівників сільського господарства потребують врахування цих нових небезпечних та шкідливих чинників з метою розробки ефективних заходів та засобів з охорони праці та їх закріплення на законодавчому рівні, підвищення рівня безпеки сільського господарства як однієї з основних галузей економіки нашої країни.

Але треба враховувати, що більшість нормативно-правових актів, які можуть Вам зустрічатися у різних джерелах інформації, були розроблені та прийняті ще в 70-90-х роках ХХ століття і в сучасних умовах не в змозі ефективно врегулювати питання охорони праці в сільськогосподарських підприємствах

на фоні докорінних змін як організаційних форм сільськогосподарських підприємств, так і технологій виробництва продукції рослинництва та тваринництва. Окрім цього на території України скасовано дію низки нормативно-правових актів СРСР та УРСР, а також організаційно-розпорядчих та індивідуальних актів.

Питання № 3. Організація охорони праці та виробничих процесів на малих агропідприємствах та у фермерських господарствах.

Організація виробничих процесів на малих агропідприємствах та у фермерських господарствах суттєво відрізняється від організації виробництва на великих підприємствах та в агрохолдингах. Це обумовлюється порівняно невеликими площами землі, що обробляються, та малою чисельністю працюючих.

Працівники невеликих господарств із мінімальною кількістю сільськогосподарської техніки та устаткування виконують увесь цикл технологічних робіт у сільському господарстві: обробіток ґрунту, посів, догляд за посівами, обробіток агрохімікатами та пестицидами, збір врожаю, вантажно-розвантажувальні роботи, заготівлю та зберігання кормів. Виходячи із виробничої необхідності, досить часто один працівник суміщає декілька професій та спеціальностей, наприклад: механізатор, слюсар, зварник тощо.

Обсяг робіт, що виконуються, та їх сезонний характер спонукають керівників малих аграрних господарств та фермерів до мінімізації затрат на охорону праці й на утримання найманих працівників. Проте виробнича необхідність, пов'язана із залученням до робіт непідготовленого персоналу, ні в якому разі не повинна суперечити вимогам законодавства про охорону праці та призводити до нещасних випадків на виробництві.

Власникам малих сільгоспідприємств необхідно з усією відповідальністю ставитись до безпеки свого персоналу, адже

відповідно до Кодексу законів про працю України саме вони мають забезпечувати безпечні та нешкідливі умови праці.

Діяльність малих сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств базується на Конституції України та прийнятих нормативно-правових актів, які становлять основу правової бази охорони праці в аграрному секторі економіки та низці інших чинних нормативно-правових актів, спрямованих на збереження життя, здоров'я й працездатності людини у процесі трудової діяльності в сільському господарстві.

В малих аграрних господарствах відповідно до чинних нормативно-правових актів керівники повинні створити службу охорони праці, але виходячі з фінансових можливостей та малої чисельності працюючих зробити це просто неможливо. Це не звільняє власника (керівника) від дотримання вимог Закону України «Про охорону праці». Тому він для організації охорони праці може призначити відповідальну особу.

Якщо у фермерських господарствах чисельність працюючих мала, працівників переводять на самоорганізацію безпеки та охорони праці. «Універсальний» працівник повинен мати необхідний обсяг знань та навичок не тільки у професійному сенсі, а й уміти оцінювати небезпечні та шкідливі ризики виробничих факторів.

У процесі самоорганізації охорони праці всі обов'язки, пов'язані з безпекою, навчанням, підвищенням кваліфікації та отриманням дозволів з охорони праці, покладено на самого власника (керівника) сільськогосподарського підприємства.

Важливий показник правильної організації праці – відсутність виробничого травматизму. Незалежно від обсягу виробництва та кількості працюючих керівник повинен усвідомлювати необхідність створення безпечних та здорових умов праці для попередження виробничого травматизму й професійних захворювань у порядку, встановленому чинним законодавством.

Більша частина порушень правил охорони праці допускається на цих підприємствах не випадково. Якщо у

великих компаніях і на підприємствах служби охорони праці збереглися з минулих часів або організовані відповідно до вимог чинного законодавства, то мікропідприємства такого багажу не мають, а їх керівники (працівники) дізнаються про потребу в дотриманні вимог охорони праці найчастіше вперше під час інспекційних перевірок або під час розслідування нещасних випадків.

Тому одним із належних заходів зниження травматизму є організація навчання охорони праці, проведення всіх видів інструктажів. Послідовність цих заходів, а також постійна пропаганда безпечних методів роботи формують у працівника чітку психологію щодо дотримання правил охорони праці на робочому місці, а це основа успішної безпечної праці.

Одним із основних нормативно-правових актів, що безпосередньо регулюють організацію охорони праці в аграрних господарствах, є НПАОП 01.0-1.02-18 Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві.

Нормативно-правовими актами локального характеру з охорони праці, які мають бути на малому сільськогосподарському підприємстві, фермерському господарстві є:

- накази, положення, переліки та інші акти з охорони праці, що діють у межах господарства та встановлюють правила виконання робіт і поведінки працівників на території підприємства, у виробничих приміщеннях, на робочих місцях відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці;

- посадові інструкції, інструкції з охорони праці за професіями та видами робіт, правила внутрішнього трудового розпорядку;

- порядок і графік проведення навчань та перевірки знань з питань охорони праці працівників та спеціалістів;

- технологічні карти процесів та робіт (вантажно-розвантажувальні роботи, схеми переробки та обробки зерна, виконання польових робіт тощо).

Залежно від наявної матеріально-технічної бази власник (керівник) господарства повинен отримати в територіальних органах Держпраці дозвільні документи або задекларувати роботи підвищеної небезпеки.

До основних обов'язків власника (керівника) господарства належить:

- забезпечення фінансування й організація проведення попереднього (під час прийняття на роботу) та періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі;

- забезпечення працівників спецодягом, іншими засобами індивідуального захисту, мийними та знешкоджувальними засобами;

- організація та проведення атестації робочих місць;

- забезпечення належного утримання будівель і споруд, виробничого обладнання та устаткування, моніторинг за їх технічним станом;

- організація розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій в порядку встановленому Постановою КМУ від 17.03.2019 р. № 337 «Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві».

Під дію Порядку підпадають розслідування нещасних випадків, що сталися з членами фермерського господарства та особистого селянського господарства.

Завдання на самопідготовку:

1. Державна політика щодо забезпечення безпечної життєдіяльності працюючого населення в аграрному секторі економіки.

2. Виробничий травматизм та профзахворювання в аграрному секторі економіки. Причини виникнення, заходи вирішення проблем.

3. Співпраця та партнерство між Україною та ЄС щодо підтримки процесу демократичних та економічних перетворень в Україні, вирішення проблем щодо підтримання стабільності та безпеки в Україні.

4. Основні положення стратегії України та ЄС щодо питань прискорення проведення аграрної та земельної реформ в Україні.

5. Основні положення стратегії України та ЄС щодо питань реформування сфери безпеки та гігієни праці в аграрному секторі економіки України.

6. Першочергові завдання України щодо здійснення інтеграції до ЄС.

7. Особливості організації виробничого процесу в аграрному секторі економіки України.

8. Негативні фактори агропромислового виробництва.

9. Основні галузі сільського господарства України та їх характеристика.

10. Спеціальні нормативні акти з охорони праці в рослинництві.

11. Спеціальні нормативні акти з охорони праці в тваринництві.

12. Особливості охорони праці в обслуговуючих процесах аграрного виробництва України.

13. Організація виробничих процесів на малих агропідприємствах та у фермерських господарствах.

13. Кодекс законів про працю України щодо відповідальності власників малих сільгосп підприємств щодо організації безпеки та охорони праці.

14. Основні нормативно-правові акти, що безпосередньо регулюють організацію охорони праці в малих аграрних підприємствах, фермерських господарствах.

15. Основні обов'язки власників (керівників) малих аграрних підприємств, фермерських господарств.

Тести для самоконтролю:

1. Вкажіть причину тенденції високого рівня травматизму та професійних захворювань в аграрному сектору економіки України:

1. Проблеми лікування потерпілих внаслідок скорочення лікувальних закладів в сільській місцевості.

2. Нестача коштів для придбання ліків у працюючих в *аграрному секторі економіки*.

3. Недостатня наявність коштів на фінансування Національної, державних, галузевих і регіональних програм з питань охорони праці, пожежної та техногенної безпеки.

4. Правильної відповіді немає.

2. Типовими для тваринництва шкідливими негативними виробничими чинниками є:

1. Приготування та розкидання протруєних приманок, внесення мінеральних добрив.

2. Постійний контакт працівників з патогенними мікроорганізмами.

3. Різноманітні роботи, пов'язані з застосуванням пестицидів та мінеральних добрив.

4. Приготування робочих розчинів, обприскування, фумігація ґрунту та приміщень.

3. Що може викликати зростання виробничого травматизму і професійних захворювань в результаті реформування аграрного сектора економіки України?

1. Зростання виробництва продукції.

2. Поповнення машинно-тракторного парку.

3. Збільшення поставок пально-мастильних матеріалів.

4. Збільшення обсягів механізованих і автотранспортних робіт.

5. Ріст поголів'я худоби.

6. Всі відповіді правильні.

4. До якої галузі сільського господарства відносять ветеринарне обслуговування?

1. Рослинництво.

2. Тваринництво.

3. Обслуговуюча сфера.

4. Переробка продукції рослинництва та тваринництва.

5. Що спонукає керівників малих аграрних господарств та фермерів залучати до сільськогосподарських робіт непідготовлений персонал?

1. Сезонний характер робіт.
2. Обробка ґрунту та посівів.
3. Обробіток агрохімікатами та пестицидами ґрунту та посівів.
4. Вантажно-розвантажувальні роботи.

6. У процесі самоорганізації охорони праці на малих сільськогосподарських підприємствах всі обов'язки, пов'язані з безпекою покладено на:

1. Працівників, які повинні мати необхідний обсяг знань та навичок не тільки у професійному сенсі, а й уміти оцінювати небезпечні та шкідливі ризики виробничих факторів.
2. Власника малого сільськогосподарського підприємства.
3. Уповноважену особу від Держпраці, яка є гарантом виконання усіх правил безпеки та охорони праці на підприємстві.
4. Корпоративна відповідальність.

7. Які особливості організації виробничого процесу в аграрному секторі економіки приводять до значного фізичного і психічного перевантаження працівників?

1. Робота в невеликих тимчасових груп непостійного складу.
2. Доступність виробничих площ, робочих місць для працівників підприємства, які в даний час не працюють на цих робочих місцях.
3. Сезонність робіт.
4. Розірваність робочого дня у працівників окремих професій.

8. До якої галузі сільського господарства відносять такі шкідливі негативні виробничі чинники, як приготування робочих розчинів, обприскування, фумігація рослин, ґрунту та приміщень?

1. Переробка продукції рослинництва та тваринництва.
2. Тваринництво.
3. Рослинництво.
4. Обслуговуюча сфера.

9. Яка особа забезпечує безпечні та нешкідливі умови праці на малих сільгоспідприємствах?

1. Відповідальна особа.

2. Власник малого сільгосп підприємства.
3. Працівник малого сільгосп підприємства на правах самоорганізації безпеки та охорони праці.
4. Правильної відповіді немає.

10. До якої галузі сільського господарства відносять експлуатацію іригаційних меліоративних систем?

1. Переробка продукції рослинництва та тваринництва.
2. Обслуговуюча сфера.
3. Рослинництво.
4. Тваринництво.

11. За рахунок чого відбувається тенденція зниження виробничого травматизму в аграрному секторі економіки?

1. Виконання правил безпеки та охорони праці.
2. Зменшення обсягів виробництва.
3. Скорочення загальної кількості працюючих у сільському господарстві.
4. Приховування від розслідування і обліку нещасних випадків.
5. Не задекларованої праці в галузі.
6. Всі відповіді правильні.

12. Чим обумовлена специфіка організація виробничих процесів на малих агропідприємствах та у фермерських господарствах?

1. Порівняно невеликими площами землі, що обробляються.
2. Малою чисельністю працюючих.
3. Неможливість створення служби охорони праці.
4. Всі відповіді правильні.
5. Правильної відповіді немає.

13. Яка форма організації охорони праці найчастіше обирається власниками фермерських господарств, де чисельність працюючих мала?

1. Служба охорони праці.
2. Сторонній спеціаліст на договірних засадах, який має відповідну підготовку.
3. Самоорганізація працівників на безпеку та охорону праці.

14. Єдиний підхід до системи управління охороною праці в аграрному секторі економіки України ускладнює:

1. Розмаїття схем управління сільськогосподарським виробництвом.
2. Приведення державних стандартів у відповідність до законодавства ЄС.
3. Виконання загальнодержавних програм у сфері сільського господарства України.
4. Реформування загальних принципів системи управління охороною праці на аграрних підприємствах.

15. Що не унеможлиблює постійний контроль за безпекою праці з боку посадових осіб в аграрному секторі економіки?

1. Розірваність робочого дня у працівників окремих професій.
2. Розпорошеність працюючих по великій території.
3. Нерівномірна завантаженість працівників протягом року.
4. Робота невеликих тимчасових груп непостійного складу працівників.

16. Які підприємства не підпадають під дію Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, що сталися з їх членами?

1. Малі аграрні господарства.
2. Фермерські господарства.
3. Селянські господарства.
4. Всі підприємства підпадають під дію Порядку розслідування нещасних випадків, що сталися з їх членами.

17. До якої галузі сільського господарства відносять такі шкідливі негативні виробничі чинники, як приготування та розкидання протруєних приманок, внесення мінеральних добрив?

1. Рослинництво.
2. Тваринництво.
3. Переробка продукції рослинництва та тваринництва.
4. Обслуговуюча сфера.

18. Яка особа забезпечує безпечні та нешкідливі умови праці в фермерських господарствах?

1. Відповідальна особа.
2. Власник малого сільгосп підприємства.
3. Працівник малого сільгосп підприємства на правах самоорганізації безпеки та охорони праці.
4. Правильної відповіді немає.

19. Державна політика в сфері охорони праці в аграрному секторі економіки повинна бути спрямована на:

1. Порушення стандартів безпеки та відсутність дієвих механізмів притягнення посадових осіб до відповідальності за недотримання вимог безпеки праці.
2. Недосконалість форм і методів роботи з працюючим населенням з питань забезпечення особистої безпеки і культури праці.
3. Зниження відповідальності та вимогливості посадових осіб щодо контролю за дотриманням норм та правил безпеки праці.
4. Правильної відповіді немає.

20. Типовими для тваринництва шкідливими негативними виробничими чинниками є:

1. Використання токсичних та подразнюючих речовин.
2. Різноманітні роботи, пов'язані з застосуванням пестицидів та мінеральних добрив.
3. Боротьба з бур'янами, шкідниками та хворобами рослин.
4. Приготування робочих розчинів, обприскування, фумігація ґрунту та приміщень.

Інформаційні джерела

1. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ : станом на 1 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

2. Директива 89/391/ЄЕС Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників на виробництві / Рада Європейських Співтовариств. Чинний з 22.10.2008.

3. Курепін В. М. Розвиток аграрного сектору економіки України через забезпечення безпеки на виробництві. *Соціально-економічна політика та адміністрування у сфері регіонального розвитку України* : збірник тез Всеукраїнської

науково-практичної конференції, (м. Миколаїв, 3-5 квітня 2019 р.). Миколаїв : МНАУ, 2019. С. 109-112.

4 ДСТУ ISO 45001:2019 Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 45001:2018, IDT). Чинний від 2021-01-01. Київ : ДП "УкрНДНЦ", 2021.

5. Охорона праці в галузі та цивільний захист : навчальний посібник / В. М. Курепін, К. М. Горбунова, В. М. Курепін [та ін.]. Миколаїв : МНАУ, 2020. 266 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8596>

6. МОТ-СУОТ 2001 Настанова з систем управління охороною праці (ILO-OSH 2001) / Міжнародна організація праці. Чинний від 2001-01-01.

7. Курепін В. М., Пряслова Н. М. Оцінка ризиків на робочому місці – підхід для малих і середніх підприємств. *OSHAgro – 2023* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 55-57. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15930>.

8. Іваненко В. С., Курепін В. М. Наближення національного законодавства до міжнародних норм з питань безпеки праці. *OSHAgro – 2023*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 66-69. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15934>.

9. Курепін В. М., Курепін В. М. Функціонування агропідприємств Миколаївської області в умовах воєнного стану. *Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції* : матеріали X всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 25-27 жовтня 2023 року). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 80-83. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15754>.

10. Іваненко В. С. Залучення фахівців сторонніх служб для проведення оцінки ризиків на робочому місці. *OSHAgro – 2023* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 69-71. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15935>.

11. Курепін В. М. Планування та фінансування заходів з охорони праці на підприємстві. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 16-17 листопада 2022 р., Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 45-49. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11955>.

12. Курепін В. М. Оцінка ризиків: критерії оцінки та їх вплив на профілактику виробничих ризиків. *Охорона праці: освіта і практика. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці* : зб. наук. праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів. 11 травня 2023 р. Львів : ЛДУ БЖД, 2023. С. 56-58. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/14161>.

13. Лотарева Д. В. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці на підприємстві. *Сучасні підходи до охорони праці в закладах професійної освіти* : матеріали Усеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, Біла Церква, 26 жовтня 2022 р. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН УКРАЇНИ, 2022. С. 86-90.

URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12475>.

14. Рибачек Є. С. Статус служби охорони праці на малих і середніх сільськогосподарських підприємствах. *Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості* : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 46-49. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12081>.

15. Іваненко В. М. Практичні аспекти адаптації законодавства ЄС у сфері безпеки і гігієни праці в Україні. *Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу країни* : матеріали 35-ої студ. наук.-теорет. конф., 22-24 березня 2023 року, м. Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 74-78. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13346>.

16. Дідняк А. В. Моделі оцінки ризику об'єктів господарювання: відмови і наслідки. *Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу країни* : матеріали 35-ї студентської науково-теоретичної конференції. 22-24 березня 2023 р м. Миколаїв, Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 12-16. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13816>.

17. Пряслова Н. М. Працювати, не можна зупинятися: страхування бізнесу під час воєнного стану. *Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Миколаїв, 18-19 квітня 2023 р. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 16-19. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13437>.

Навчальне видання

Охорона праці в галузі

Змістовий модуль № 3.

**«Охорона праці в агропромисловому
комплексі»**

Тема № 5.

**«Організація охорони праці в аграрному
сектору економіки»**

Укладач: **Курепін Вячеслав Миколайович**

Відповідальний за випуск: **Д. Д. Марченко**

Технічний редактор: **В. С. Іваненко**

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 16,2

Тираж 100 прим. Зам. № __

Надруковано у видавничому відділі

Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.